

Steve Sem-Sandberg

A vihar*

[STORMEN]

„Elviszlek a friss forráshoz, szedek málnát neked...”

William Shakespeare: *A vihar*

[Szász Károly fordítása]

Nem kellett volna visszatérnem a szigetre, mégis így tettem. Április van. Nemrég esett, mint ilyenkor mindig, ködsáv ül a híd két lábánál az őrházakon és a régi vassorompók maradványain. A ködről az a fehér fátyolfüggöny jut eszembe, amit Johannes nyaranta terített a meggyfákra, hogy megvédje a gyümölcsöt a madaraktól, most viszont kopáran és lombtalanul állnak a fák a pára mögött, és nem tükröződik más a vízen, csak néhány göcsörtös ág és a szirtek. Johannes folyton azzal büszkélkedett, hogy ő maga is építette a hidat a puszta két kezével. Korábban egy köteles komp ingázott pár száz métert a sziget és az öböl belseje között, járműveket is szállított, bár akkoriban még nemigen voltak rendes utak a szigeten. Johannes motorral járt itt először. Ugyanazzal a motorral, amin később gyakran lehetett látni a sziget körül, sokszor Kaufmann-nal az oldalkocsiban – mindkettőjükön szemüveg és bélelt, csatos, magas prémgalléros bőrkabát. Az öblön korántsem volt könnyű átkompozni. Erős szélben a kábelek kis híján szétszakadtak, a kötelet vonszoló révészen kívül pedig még két embernek kellett segítenie kikötni a parton. Így aztán várható volt, hogy idővel rá fogják bírni Kaufmann az állandó összeköttetés létesítésére, mégis sokakat meglepett, amikor végül rászánta magát. A családjával már régóta saját hűbértartományként tekintett a belső szigetekre, amelyekre kizárólag az ő engedélyével lehetett lépni: ezt a néhány ottani tulajdonos, illetve a nyugati szigeten lévő szanatórium betegei, orvosai és ápolói kaphatták meg. Amint elkészült a híd, Kaufmann egy-egy őrházat építtetett a két lábához, hidőrként pedig a korábbi révészeket vette alkalmazásba. Eleinte működtek ugyan a sorompók, de minél több földet kényszerült eladni Kaufmann, annál kevésbé volt értelmük, végül pedig állandóan felvonva tartották őket, majd féltucat évvel később mindkettőt lebontották. Mennyi idő telhetett el azóta? Már nem emlékszem. Pontosabban: emlékezettel nem mérhető az idő a szigeten. Miközben megteszem azt az ötszázvalahány lépést a hídon, elfog a régi érzés, hogy mintha több száz évvel korábbra mennék vissza az időben. Mintha egyszerre mélyülne és tágulna és színesedne körülöttem a táj, mintha a levegő is sűrűsödne. Másmilyen a klíma idekint a szigetekken – ahogy Johannes magyarázta azzal a túlzott, pedáns buzgalommal, ami az utóbbi években szállta meg. Az enyhe áramlatokkal van összefüggésben. Látni az öbölbe sodródó medúzák. A medúzák mindig melegebb vizeket keresnek. Sötét augusztusi éjszakákon gyakran terített ki csillagtérképeket a konyhapadlóra, hogy megmutassa a konstellációkat Minnának és nekem. Androméda, Pegazus, Kassiopeia; ha ki tudom venni a Plejádok hetedik csillagát, a látásom

* A regény a Jelenkor Kiadó gondozásában jelenik meg 2024-ben.

kifogástalan, és az is fog maradni. Ekkorra Johannes már félig megvakult, de nem volt hajlandó beismerni, inkább kivitt minket a kertbe egy zseblámpával, hogy saját szemünkkel is láthassuk a csillagképeket, és emlékszem, arra gondoltam akkor, hogy ha mindent, ami folyton összeomlik, összesározódik és összepiszkolódik körülöttünk – mint Johannes, aki egész nap ivott, és hűgyos takaróval aludt; mint a pusztuló kert, a penészes ház; vagy mint Minna kamasz üvöltözése, ami terrorban tartja az egész környéket –, ha az életünk káoszának összességét egyetlen pillanatra béke és nyugalom válthatná fel, akkor az épp ilyen lenne. Hogy végre csönd van, és sötétség vesz körül minket, és az égen mozdulatlanul állnak a csillagok. És hogy azután minden úgy folytatódna, mint odafent a meleg sötétben. Minden éjjel. Ugyanilyen biztos nyugalomban, ugyanezek alatt az örök, ismerős konstellációk alatt. Ilyenekre gondoltam. Ilyenekre gondol egy gyerek.

Attól még, hogy jól emlékszünk egy helyre, nem biztos, hogy ki is ismerjük ott magunkat, különösen ami a tájat illeti. Taxi helyett inkább gyalog akartam megtenni az utat, így egy kilométeren át cipelhettem a telepakolt hátizsákomat. És mivel fogalmam sem volt, milyen állapotban lesz a Sárga villa, a legrosszabbra készülve szerelkeztem fel. A hátizsákban volt hálózsák és matrac, sőt egy kis gázrezsó és konzervek is arra az esetre, ha nem maradt volna semmi ehető a házban. A sétának mindenesetre megvolt az az előnye, hogy közelről megfigyelhettem azt a sok újjépítésű luxusvillát, amelyeket Johannes olyan utálatosnak talált. Mindegyik hátat fordított az útnak, mert a télikerteknek és a zárt erkélyeknek a tengerre kellett nézniük – ilyesmi korábban teljesen elképzelhetetlen volt. Itt nyugszanak, mondta volna Johannes, ki-ki a maga fedett beállós, parabolaantennás sírkamrájában, a tisztességet és mértéket nem ismerő újgazdagság emlékműveiben. Mintha az út is másfele vezetne, mint korábban, legalábbis így tűnik, mert kiszélesítették és leaszfaltozták. Hosszú kanyarokban követi a sziklás partot, le a sziget legszűkebb pontjáig – ahol, homokóraszerűen, majdnem összeér a keleti és a nyugati part –, aztán elindul felfelé a dombon a Kiwi áruházig, amivel szemben ott állnak a régi faházak, ahol annak idején Brekke szatócsboltja és a vasáruda is működött, ahonnan Johannes a szögeket és a gázpatronokat szerezte be. Még állnak a faházak, de felújították őket, modern, vidékiesnek szánt stílusban, és a kirakatban egy ingatlanközvetítő hirdetései csillognak, bár természetesen az áruház bonyolítja a legnagyobb forgalmat. Még ha a bejárat előtti parkoló most nincs is teletömve autókkal [vasárnap van], csak néhány bevásárlókocsi áll szétszórva, mintha taláalomra hagyta volna ott őket valaki. A bolttól indul a Kungsväg, amit azért hívnak a király útjának, mert a földnyelv innenső oldalán körbefutja az egész szigetet. Ha felkanyarodunk a Kungsvägről a Huvudgårdsväg felé egy valaha még kis poros mellékutcán, és elhaladunk a *Magánút* tábla mellett, Kaufmann tanyájához érünk. Most is ott áll: Kaufmannék villája a magas tetejével, tornyával és verandájával a kert egyik oldalán, szemben az istállókkal és melléképületekkel. A régi szivattyútelep valamivel lejjebb van, ahol a mezők és az erdők kezdődnek, attól jobbra pedig a karám és a tréningpálya, amit Carsten úr Kaufmann akarata ellenére épített. Kiskoromban az erdő széli kaszálón mindig ott állt egy fehér ló a zománcozott itatóvályúja mellett. Emlékszem, a rövid, világos nyári éjszakákon ráláttam a lóra az ágyamból, és nem győztem csodálni, milyen mozdulatlan tud lenni hosszú órákon át. Talán állva aludt,

ahogy az állatok szoktak; vagy lehet, hogy egyedül ez a ló volt ébren, míg mindenki más álomba merült. Látom magam előtt, ahogy a félmegtelen Minna átszalad a fehér ló karámján. Újra forró nyár van, a számban érzem a napsütötte föld ízét, akárcsak ő. Mintha az én bőrömet súrolnák az éles kalászkok, ahogy a csupasz lábához és karjához érnek. Futunk, én egy lépéssel lemaradva, mint mindig, de az is lehet, hogy a padlásról nézem Johannes távcsövében, ahogy szalad, majd elesik. Kis gödör lesz a mező közepén, a búzakarászkok szorosan körülvesszük a testét. De idefentről most is látom, ahogy fekszik a hátán, és egyenesen az ég felé mered néma üvöltésbe torzult arccal, aztán meglátom az öreget, amint kilép a tanyájáról és az út felé tart, hátán izzadságotokkal a nadrágtartója mentén. Vagy talán Carsten úr az? És ekkor kimerevedik a kép: Minna mozdulatlanul fekszik a hátán a mezőn, a férfi pedig sötét árnyékként közeledik felé a kép szélén, de végig képen kívül marad. Ennyi az egész. Álom vagy emlék: nem tudom. Odaérek a Sárga villához, és a hátsó ajtóhoz megyek. A fák mögött Johannes méhkaptárjai szögletes koponyáknak tűnnek, épp csak kilátásnak a nagyra nőtt fűből; érezni a levegőben a savanyú föld éles, fanyar illatát, mint itt mindig: olyasmi eregeti ezt magából, amit már túl régóta homály fed. Repülőgép közeledik lassan az újra besűrűsödött ködön át, egyik tűnékeny felhőből ki, a másikba be, a motorok robaja magas, süvítő hanggá változik, aztán erős hangrobbanás hallatszik. És már vége is, a gép eltűnt a villogó szárnyaival a Fågelberg hegynél, Kaufmann tanyája mögött. A kulcs beleszorul a zárba. Nekinyomom a vállamat az ajtónak, ami reccsenő hang kíséretében végül megadja magát, és bezuhanok a poros, jól ismert doh- és fűtőolajszagú sötétségbe. Újra itthon vagyok.

Ebba Simonsen hívott fel Johannes halálhírével. Simonsenék már a háború előtt is a szomszédjai voltak, amikor lényegében Kaufmann uralta a szigetet. Akkoriban még nem volt gyerekük, de később egyik jött a másik után, és egészen kis koromtól kezdve emlékszem Simonsen asszony mély mosolygódreire, a fáradt szemére, hogy mindig sikítózó gyerekek vesznek körül, és a szőke hajára, ami kócosan, vizesen lógott rá arra, amivel épp foglalkozott: sütéssel vagy mosással. A férje – a keresztnevét nem is tudom, mindig is csak Simonsennek hívtam – hangtechnikus volt a rádiónál, és egész nap a munkahelyén volt. Aztán nyugdíjba ment, de akkor sem töltött több időt a családjával. Aktívan részt vett a németek elleni harcban (már az első ellenállásról szóló történelemkönyvek is legalább egy fejezetet szenteltek annak, hogy Simonsen hogyan kódolta vagy törte fel a rádióüzeneteket), mégsem volt rossz viszony Johannes és közte. Amikor vége lett a háborúnak, Kaufmannat bebörtönözték, a felesége, Sigríd és a lánya, Helga pedig félhivatalos házi őrizetbe került a tanyájukon, de sokak nem titkolt véleménye szerint igazságot kellett volna tenni a vén náci csatlósain is, például Johannesen, aki sok éven át sofórködött az öregnek. Több száz feldühödött ember gyűlt össze a Sárga villa előtt ezt követelve, de Simonsen kiállt eléjük, és óva intett mindenkit attól, hogy olyasmit tegyen, amit később megbánná, inkább arra kérte őket, menjenek haza, és hagyják, hogy az igazságszolgáltatás tegye a dolgát. Ettől kezdve a Sárga villa pótkulcsa mindig ott lógott egy kampón Simonsen stúdiója előtt a hallban, a biztosítékdoboz mellett. Gyerekkorunkban nagyon szerettünk Minnával átmenni Simonsen hangpincéjébe. Az íróasztala mögötti falat teljesen betérítő széles polcon állt a tekintélyes hanggyűjteménye, több ezer bádogdobozba zárt tekercs.

Meg lehetett hallgatni a borjadzó gleccserek recsegő, csikorgó hangját, a krokodil állkapcsának prédája körüli hirtelen csattanását, vagy a hosszú trópusi esőt, ami olyan erős volt, hogy szinte már nem is hangnak tűnt, hanem mintha valaki vattát tömött volna a fülünkbe. Minnával gyakran lementünk a pincébe esténként és hétvégente, vagy egyáltalán, amikor unatkoztunk, és kikönyörögtük Simonsentől, hogy mutasson nekünk néhányat a legjobb felvételei közül...

VERESS DÁVID FORDÍTÁSA

